

Ενδοσχολική Επιμορφωτική ημερίδα
Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Τυφλών Καλλιθέας, Ειδικό Δημοτικό Σχολείο
Τυφλοκωφών και Ειδικό Νηπιαγωγείο Τυφλών
20 Ιουνίου 2018

Ανάπτυξη απτικής νοηματικής επικοινωνίας για μαθητές με
τύφλωση και πολλαπλές αναπηρίες και τυφλοκώφωση

Μαρία Ζέζα, Εκπαιδευτικός ΕΑΕ

<http://www.prosvasimo.gr/>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγικά

Εξαιτίας της μειωμένης πρόσβασης στους συμβατικούς τρόπους επικοινωνίας (λόγος, γραφή, βλεμματική επαφή), τα άτομα με **πολλαπλές αναπηρίες και σοβαρά προβλήματα όρασης και τυφλοκώφωση** χρειάζονται εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας είτε **για να προσλάβουν (receptive communication)**, είτε **για να αποδώσουν (expressive communication) πληροφορίες.**

Περιγραφή περιεχομένου

Δημιουργία πολυμεσικού υλικού, το οποίο αναγνωρίζει:

- την επίδραση που έχουν τα προβλήματα όρασης, **στην κοινωνική, επικοινωνιακή, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού**
- τη διαφοροποιημένη αλληλουχία ανάπτυξης
- την ετερογένεια ανάμεσα **στους μαθητές με τυφλοκώφωση και στους μαθητές με πολλαπλές αναπηρίες και σοβαρά προβλήματα όρασης**

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Η δάρθρωση του εκπαιδευτικού υλικού θεμελιώνεται πάνω στους ακόλουθους βασικούς πυλώνες:

- ▶ **Εικόνα σώματος και σωματογνωσία**
- ▶ **Επικοινωνία (απτική νοηματική, braille)**

Σωματογνωσία

- την ανάπτυξη της επικοινωνίας,
- τη μάθηση και
- την απόκτηση δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης

Προβλήματα όρασης και Σωματογνωσία

Συχνά το παιδί ενδέχεται να:

- -αγνοεί τη σχέση του ενός μέρους του σώματός του με το άλλο
- -αδυνατεί να συντονίσει τις κινήσεις του
- -δυσκολεύεται στον χωρικό προσανατολισμό
- -δυσκολεύεται στην ατομική οργάνωση και
- -σχηματίζει διαστρεβλωμένη εικόνα για το σώμα του σε σχέση με τους άλλους.

Εικόνα σώματος

Το τυφλοκωφό άτομο **δομεί** σταδιακά την εικόνα του σώματός του μέσω των **εμπειριών** του και περνάει σταδιακά από την ατομική σχέση σε μια κοινωνική σχέση με το σώμα του.

Η ανάπτυξη της γνώσης του σώματος θα καθορίσει πόσο καλά θα σχηματίσει την **έννοια του χώρου** γύρω του και πόσο επιτυχώς θα αναπτύξει την αυτονομία του και θα **συνδιαλλαγεί με το περιβάλλον του**.

Απτική εξερεύνηση

επαρκή εξερεύνηση

κίνητρο για κίνηση

εικόνα σώματος

ανάγκη για έκφραση συναισθημάτων

μέσο αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον

Απτική εκπαίδευση

παιχνίδια αλληλοεπίδρασης

διαφοροποίηση

απτική πρόσβαση στο περιβάλλον

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η **επικοινωνία** είναι η πρώτη προτεραιότητα

Αφετηρία του εκπαιδευτικού προγράμματος αποτελεί η ανάπτυξη των **επικοινωνιακών** δεξιοτήτων και δεξιοτήτων **αλληλεπίδρασης** με στόχο να μπορεί ο μαθητής να προσλαμβάνει πληροφορίες, εκφράζεται, απαιτεί, αρνείται, επιλέγει, εκφράζει τα συναισθήματά του και συζητά.

Απτική επικοινωνία

Τα χέρια του παιδιού εκτός από **εργαλείο** γίνονται **κομιστές πληροφοριών** παρέχοντας πρόσβαση σε άτομα και αντικείμενα και γλώσσα.

Το **σώμα και τα χέρια** συνιστούν πλέον το **πρωταρχικό μέσο επικοινωνίας και έκφρασης**.

ΑΠΤΙΚΟ Λεξιλόγιο

Ο μαθητής πρέπει να **«αγγίξει»** εκατοντάδες λέξεις πριν να αρχίσει να **«εκφέρει»** τις πρώτες του λέξεις. Χρειάζεται παράλληλα να αγγίξει αυτές τις λέξεις με τέτοιο τρόπο ώστε να προσδώσει **νόημα** σε αυτές τις λέξεις ενώ έχει την **εμπειρία** των αντικειμένων που αναφέρονται.

Με άλλα λόγια ξεκινάει μια διαδικασία που περιλαμβάνει:
την ονομασία των αντικειμένων καθώς το παιδί τα αγγίζει,
την ονομασία των ενεργειών καθώς αυτές εκτελούνται και
την ονομασία αισθημάτων καθώς τα εκφράζει.

Απτική Νοηματική

Η **απτική νοηματική** εκφέρεται στα **χέρια** του συνομιλητή.

Μερικές δραστηριότητες οργανώνονται και παρουσιάζονται με **μοντελοποίηση** ή **καθοδήγηση** των χεριών του μαθητή.

Απτική Νοηματική

Το **νόημα** γίνεται:

- Απευθείας στα **χέρια** του παιδιού
- Συγκεκριμένα για τις **επικοινωνιακές ανάγκες** εισερχόμενης επικοινωνίας
- Για να εστιάσει την προσοχή του παιδιού στην **επικοινωνιακή αλληλεπίδραση**
- Να βοηθήσει το μαθητή να συσχετίσει **το απτικό νόημα** με την κάθε **έννοια**
- Για να **ενεργοποιήσει** ή να προκαλέσει την απάντηση του μαθητή.

Περιγραφή και περιεχόμενο

Από τη λίστα επικοινωνίας MacArthur θα γίνει επιλογή στις έννοιες και στην κατηγοριοποίησή τους.

Οι επιλεγόμενες έννοιες αποτελούν τη βάση ενός πολυμεσικού- πολυαισθητηριακού υλικού με διττή εφαρμογή, ως:

- ▶ 1. λεξικό απτικής νοηματικής γλώσσας
- ▶ 2. λίστα ανίχνευσης επικοινωνιακού λεξιλογίου

Περιεχόμενο

Η δομή του βιβλίου επικοινωνίας περιλαμβάνει:

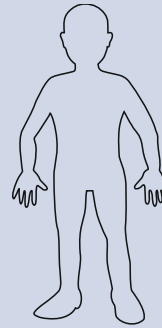
- ▶ - **ομαδοποίηση** των εννοιών
- ▶ - **απεικόνιση** της κάθε έννοιας με **απτικό** σκίτσο (p1af)
- ▶ - αναγραφή της κάθε έννοιας σε γραφή **βλεπόντων** και γραφή **Braille**
- ▶ - οδηγίες για τον τρόπο εκφοράς κάθε **απτικού νοήματος**

Διαθεματικές ενότητες

Το σώμα μου
Τα ρούχα
Θέσεις στο χώρο
Ατομική υγεία
Διατροφή
Συναισθήματα
Η τάξη μου
Η γειτονιά μου
Η οικογένεια
Τα παιχνίδια
Τα ζώα
Ο καιρός

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Ηλεκτρονική μήτρα

μήτρα

απτικό πικτόγραμμα(riaaf-thermoform)
λέξη σε γραφή βλεπόντων και braille

απτική νοηματική (video)

<http://prosvasimo.gr/el/lexiko-stoixeia-polhs>

σκρολόα απτικού νοήματος

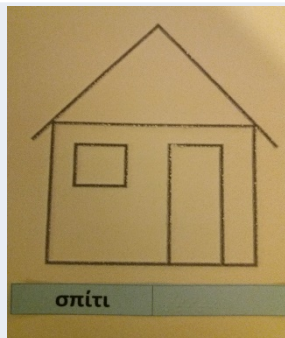
Ο μαθητής ακολουθεί το γέλι του

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Ηλεκτρονική μήτρα

απτικό πικτόγραμμα(riaf-thermoform)
λέξη σε γραφή βλεπόντων και braille

απτική νοηματική (video)

<http://prosvasimo.gr/el/lexiko-stoixeia-polhs>

Αναγκαιότητα

Με τη χρήση αυτού του υλικού ο εκπαιδευτικός των μαθητών με πολλαπλές αναπηρίες, θα δύναται αρχικά:

- να προσδιορίσει **το επικοινωνιακό λεξιλόγιο** του μαθητή και παράλληλα
- να συγκροτήσει ένα ολοκληρωμένο **εκπαιδευτικό πρόγραμμα** με στόχο τη διεύρυνση του επικοινωνιακού λεξιλογίου.

Ως προπομπός του επικοινωνιακού προγράμματος που πρόκειται να δώσει έμφαση στην χρήση απτικών νοημάτων, προτείνεται ένα ευρύ πρόγραμμα παρέμβασης με στόχο τη σωματογνωσία.

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Η ολιστική προσέγγιση του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι διαρκώς εστιασμένη στην λειτουργική χρήση της υπολειπόμενης όρασης και ακοής, στην πολυαισθητηριακή και βιωματική μεθοδολογία και στην ανάπτυξη μιας θετικής αυτό-εικόνας.

Αναφορικά με την **επικοινωνία** η έμφαση μεταφέρεται:

- στη δημιουργία της ανάγκης για επικοινωνία
- στην ανάπτυξη και καλλιέργεια ποικίλων επικοινωνιακών ικανοτήτων και
- στη συγκρότηση ενός συνεχώς εμπλουτιζόμενου επικοινωνιακού λεξιλογίου που βασίζεται στις εμπειρίες του παιδιού με πολλαπλές αναπηρίες.

Το έργο «Καθολικός Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Προσβάσιμου Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5001313 υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» και συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ευχαριστούμε θερμά...

Μαρία Ζέζα
marialzeza@gmail.com

<http://www.prosvasimo.gr/>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη